

7. Mundra, K. G., & Kataria, D. Can artificial intelligence replace teachers? – An analysis of shifting paradigms in education / K. G. Mundra, D. Kataria // Gap Bodhi Tarua Global Journal of Humanities. – 2024. – Vol. VII, Jan. – P. 134–

8. Xiao, F. Conversational agents in language learning / F. Xiao, P. Zhao, H. Sha, D. Yang, M. Warschauer // Journal of China Computer Assisted Language Learning. – 2024. – Vol. 4, No. 2. – P. 300–325. – DOI: 10.1515/jccall-2022– 0032.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-651-8-6>

ДІЯЛЬНІСТЬ НЕУРЯДОВИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ ОСВІТИ І НАУКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Батюк Олег Володимирович

*доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
євроатлантичної інтеграції та правового забезпечення
службово-бойової діяльності
НГУ навчально-наукового інституту професійної освіти
Національної академії Національної гвардії України
м. Харків, Україна*

Актуальність проблеми. В умовах воєнного стану система освіти і науки України функціонує під впливом комплексу ризиків: руйнування освітньої та наукової інфраструктури, вимушеного переміщення учасників освітнього процесу і науковців, переривання навчання, кадрових втрат, обмеження ресурсів, безпекових загроз, психоемоційного навантаження. За таких умов особливого значення набуває не лише здатність державних інституцій забезпечувати безперервність освіти і науки, а й міжсекторальна взаємодія з інститутами громадянського суспільства.

Доцільно визначити, що на сьогодні в українських реаліях здатність освітньої та наукової системи протистояти викликам воєнного характеру (повітряним тривогам), адаптуватися до реформаторських змін, забезпечувати безперервність основних функцій та відновлювати і зберігати свій потенціал в умовах воєнного стану дозволяє констатувати, що освітяни й науковці стануть надійним фундаментом для повоєнного відновлення країни, довівши здатність не лише виживати в умовах

кризи, а й інтегруватися до міжнародного дослідницького та освітнього простору.

На наш погляд, доцільно виділити кілька компонентів стійкості освіти і науки в умовах воєнного стану: по-перше, інституційну та кадрову, по-друге, освітню та науково-дослідницьку, по-третє, цифрову та інформаційну, по-четверте соціально-психологічну.

Вважаємо, що об'єднання освітян та науковців у професійні спільноти у формі неурядових громадських організацій допоможе надалі в умовах воєнного стану успішно долати виклики інституційної нестабільності, координувати зусилля задля залучення міжнародної підтримки та ефективно захищати права й інтереси науково-освітньої спільноти.

На наше переконання доцільним є обґрунтування ролі неурядових громадських організацій у забезпеченні стійкості освіти і науки в умовах воєнного стану. Важливе положення, на наш погляд, в умовах війни громадські організації перестають бути лише додатковими суб'єктами підтримки освіти і науки та стають важливими партнерами держави, закладів освіти, наукових установ і територіальних громад у забезпеченні їхньої стійкості.

Саме їхня перевага полягає у мобільності, швидкості реагування, можливості залучати міжнародні ресурси, створювати партнерські мережі та оперативно адаптувати діяльність до нових потреб.

Визначивши основні напрями діяльності неурядових громадських організацій у забезпеченні стійкості освіти, доцільно систематизувати їх так: підтримка безперервності освітнього процесу; забезпечення цифрового доступу до навчання; матеріально-технічна підтримка закладів; підтримка внутрішньо переміщених здобувачів освіти та педагогів; психосоціальна підтримка; підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників; розвиток інклюзивного та безпечного освітнього середовища; реалізація неформальної освіти.

Забезпечення стійкості науки в умовах воєнного стану завдяки діяльності неурядових громадських організацій, дозволяє виокремити наступні напрями:

- по-перше, підтримка науковців, які були вимушені змінити місце проживання;

- по-друге участь науковців у грантових дослідженнях;

- по-третє, спішна організація конференцій, наукових шкіл і дослідницьких мереж;

- по-четверте, міжнародна академічна співпраця шляхом академічної мобільності;

по-п'яте, підтримка молодих учених шляхом популяризації української науки за кордоном;

по-шосте, забезпечення доступу до міжнародних наукових ресурсів та розвиток міждисциплінарних досліджень, пов'язаних із наслідками війни та повоєнним відновленням.

Вважаємо за доцільне визначити чинники, які формують єдиний механізм, впливу громадських організацій на стійкість освіти і науки в умовах воєнного стану, до яких відносимо:

ресурсна підтримка → як наслідок → збереження функціонування;

навчання та професійний розвиток → як наслідок → кадрова стійкість;

психосоціальна підтримка → як наслідок → людська стійкість;

цифрові рішення → як наслідок → безперервність освіти;

гранти → як наслідок → збереження наукового потенціалу;

міжнародні партнерства → як наслідок → інтеграція та доступ до ресурсів;

мережування → як наслідок → інституційна спроможність.

Рис. 1. Авторська концептуальна модель складових стійкості освіти й науки на основі діяльності неурядових громадських організацій

Зауважимо, що в умовах війни громадські організації часто виконують роль посередника між українськими закладами освіти/науковими установами та міжнародними партнерами. Через ГО можуть залучатися гранти, гуманітарна та технічна допомога, експертна підтримка, міжнародні освітні програми, академічні обміни та можливості професійного розвитку.

Проте доцільно визначити й проблеми та обмеження з якими стикаються у своїй діяльності неурядові громадські організації. Саме до таких проблем можна віднести фрагментарність окремих ініціатив, залежність від грантового фінансування, нерівномірність територіального охоплення, дублювання проєктів, недостатню координацію між державою та громадським сектором, складність забезпечення довгостроковості результатів після завершення проєктного фінансування.

Як висновок зазначеного вище, зауважмо, що досвід функціонування неурядових громадських організацій в умовах воєнного стану засвідчує трансформацію їхньої ролі від суб'єктів додаткової підтримки до повноцінних партнерів держави у забезпеченні стійкості освіти і науки. Завдяки гнучкості, оперативності, мережевій взаємодії, здатності акумулювати внутрішні та міжнародні ресурси громадські організації сприяють забезпеченню безперервності освітнього процесу, збереженню кадрового і наукового потенціалу, підтримці учасників освітнього та наукового середовища, розвитку міжнародної співпраці та формуванню адаптаційної спроможності освітніх і наукових інституцій. Водночас перспективним напрямом є перехід від реалізації окремих кризових ініціатив до системної моделі партнерства «державна – заклади освіти і наукові установи – громадські організації – міжнародні партнери», орієнтованої не лише на реагування на наслідки війни, а й на довгострокове відновлення та розвиток освіти і науки України.

Зображення, авторської концептуальної моделі складових стійкості освіти й науки на основі діяльності неурядових громадських організацій, згенеровано за допомогою AI ChatGPT 5.1.